

بایسته‌های مهندسی فرهنگی

دکتر سید ابراهیم ابراهیمی

مورد لحاظ قرار گیرند. ما با مهندسی فرهنگی باید به سوالات موجود در عرصه فرهنگ عمومی به صورت شفاف پاسخ دهیم برخی از این سوالات عبارتند از: کانون اصلی سیاست‌گذاری و برنامه ریزی فرهنگی کجاست؟ رابطه حکومت اعم از دولت و دستگاههای دیگر و فرهنگ عمومی چیست؟ آیا ما با تهاجم فرهنگی روبرو هستیم یا تعامل فرهنگی؟ مراکز فرهنگی و آموزشی ما به چه میزان در تصمیم‌گیری فرهنگی موفق بوده‌اند؟ با توجه به چالشهای موجود در دستگاههای دولتی و نهادهای غیر دولتی؛ در زمینه تهاجم فرهنگی کدام نهاد موظف به دفاع فرهنگی است؟ آیا میزان تاثیرگذاری بر فرهنگ عمومی از طریق ICT، IT بررسی شده است؟ خرده فرهنگها چه جایگاهی در فرهنگ عمومی و

ملی کشور دارند؟ بخش عمده‌ای از فرهنگ ما با ارزشها و معنویات مردم سرو کار دارد؛ دولت چه سرمایه‌گذاری در حفظ ارزشهای فرهنگی انجام داده است؟ امروزه ماهواره‌ها و اینترنت چه حالتی دارند؟ آیا کارکردهای ابزار و تکنولوژی‌های نوین ارتباطی را مورد مطالعه قرار داده ایم؟ آیا نساختهایی برای ارزیابی فرهنگ عمومی دینی وجود دارد؟ آیا جوانان ما متدین هستند یا از دین فاصله گرفته‌اند؛ با چه شاخصی می‌خواهیم این مسئله را اندازه بگیریم؟ آیا در بین جوانان ما بحران فرهنگی و بحران هویت وجود دارد؟ مولفه‌های فرهنگ عمومی و میانی نظری برنامه ریزی فرهنگی کدامند؟ به این سوالات باید پاسخ داد؛ شود و گرنه نخواهیم توانست مهندسی فرهنگی انجام دهیم و در نهایت وضعیت مطلوب فرهنگی

منبعث از ارزشهای دینی و ارزشهای انقلاب اسلامی را ترسیم کنیم. اعتلای معرفت دینی و درونی شدن آن و ارتقای ارزشهای فرهنگ دینی، می و انقلاب اسلامی در همه ابعاد باید مورد تاکید قرار گیرد. نهادها و دستگاههای فرهنگی کشور ساماندهی و هماهنگ شوند. تمهیدات لازم به منظور تحکیم مبنای فرهنگی اسلامی و مقابله با تهاجم فرهنگی باید فراهم

شود. در جهت شناساندن فرهنگ و ارزشهای اسلام و انقلاب اسلامی به جهانیان باید تمهیدات لازم فراهم و بر شناخت فرهنگ سایر ملل و بهره‌گیری از جنبه‌های مثبت فرهنگ آنان تاکید شود. در مهندسی فرهنگی بر حفظ میانی و ارزشهای دینی و ملی برنامه ریزی‌های توسعه کشور و تحکیم وحدت و همبستگی ملی ضمن احترام به آداب و رسوم فرهنگهای ملی و محلی

تاکید می‌شود. با مهندسی فرهنگی زمینه‌های مناسب برای تقویت بنیه مالی و رونق اقتصادی هم فراهم خواهد شد.

هماهنگی بین دستگاههای فرهنگی، کاستی‌های نظام برنامه ریزی، فقدان استراتژی و برنامه مدون از جمله آسیبهای جدی در حوزه فرهنگ عمومی است. ما در حال حاضر فاقد شاخصهای ارزیابی در خصوص وضعیت فرهنگی هستیم. در حوزه‌ها و نظامهای دیگر جامعه مثل اقتصاد شما می‌توانید نرخ تورم را اندازه‌گیری کنید ولی

برای اندازه‌گیری نرخ هویت هیچ شاخصی از نظر کیفی در دست نداریم منظور ما در برنامه ریزی فرهنگی طراحی و تدوین راهکارهایی برای رسیدن به وضعیت مطلوب است. برنامه ریزی فرهنگی بدون توجه به تحولات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی موثر و مقدر نخواهد بود. در مهندسی فرهنگی باید به عوامل موثر بر اعتلا یا افول فرهنگ عمومی بپردازیم. شخصیت‌های فرهنگ ساز، رسانه‌ها، ابزار و صنایع فرهنگی، نهادهای فرهنگی، فرهنگ مجازی، ابزار و تکنولوژی ارتباطی روز از جمله عوامل موثر بر اعتلا و افول فرهنگ عمومی هستند که باید در مهندسی فرهنگی

برای فرهنگ به عنوان مجموعه‌ای از باورها، ارزشها، رفتارها و اندیشه‌ها بیش از ۵۰۰ تعریف متعدد ارائه شده است که باعث نابسامانی‌هایی در فرهنگ ما شده است ولی ما می‌توانیم این تعاریف را در ابعاد مختلف به شرح زیر دسته بندی کنیم: ۱- ارزشی و دانشی ۲- هنری، عرفانی، علمی و تکنولوژی ۳- فکری، ارزشی و هنجاری. این اجزا و عناصر را می‌توانیم از همه تعاریف بدست آوریم. لایه‌های فرهنگی را هم می‌توان در چهار لایه خاص به شرح زیر دسته‌بندی کرد: ۱- فرهنگ خاص ۲- فرهنگ عمومی ۳- فرهنگ عامه ۴- فرهنگ خصوصی. در مهندسی فرهنگی نباید این لایه‌ها مغفول واقع شوند. در نگاه سیستماتیک به فرهنگ؛ فرهنگ یک امر پویا و سیال است که همواره جریان دارد. از نظامات دیگر جامعه

دکتر سید
ابراهیم ابراهیمی
دارای دکترای
مدیریت و عضو
هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی
و همچنین معاون اجرایی مرکز
پژوهشهای مجلس شورای اسلامی
می باشد.

هم تاثیر می‌گیرد و هم روی آنها تاثیر می‌گذارد. لذا اگر نگاه سیستماتیک به فرهنگ داشته باشیم؛ خواهیم دید که قابل هدایت و برنامه ریزی است. اگر بخواهیم واقع بینانه بررسی کنیم؛ برای شناخت وضعیت موجود و دسترسی به وضعیت مطلوب باید آسیب شناسی کنیم و آسیب شناسی در حوزه‌های تاثیرگذار در فرهنگ را باید احصا کنیم. آسیب شناسی در فرهنگ عمومی شامل می‌گردد بر شیوع خرافات، ترویج روحیه یاس و ناامیدی، انفعال گرایی، مصرف گرایی، شیوع فرهنگ اباحی گری در جامعه، اشرافی گرایی، بحران هویت، اعتیاد، رشوه خواری، چالپوسی، آسیبهای اداری و اجرائی و سیاست زدگی فرهنگی که بعضا شاهد هستیم فرهنگ به ابزاری در دست سیاستمداران میل می‌شود. نگاههای سیاسی به فرهنگ، تعدد دستگاههای اجرایی در حوزه فرهنگ، عدم

اگر نگاه سیستماتیک
به فرهنگ داشته باشیم
خواهیم دید که فرهنگ
قابل هدایت و
برنامه ریزی به منظور
طراحی و تدوین
راهکارهایی برای رسیدن
به وضعیت
مطلوب است

